

Механізм реалізації та проблематика прийнятого PSO по населенню

Для реалізації постанови Кабінету Міністрів України «Про покладання спеціальних обов'язків із забезпечення доступності електричної енергії для побутових споживачів на суб'єктів ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії» **необхідно здійснити такі кроки:**

1. Для врахування компенсації постачальникам універсальних послуг різниці між ринковою та фіксованою цінами для населення:

- **внести зміни до Порядку формування тарифу** на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління. Схвалення проєкту змін до Порядку – 18 червня 2019 року, **прийняття – 2 серпня 2019 року;**
- **переглянути тариф** на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління. Схвалення проєкту змін до тарифу – 13 серпня 2019 року, прийняття – 06 вересня 2019 року, **застосування – з 01 жовтня 2019 року.**

Дата застосування – це тільки дата початку отримання коштів Оператором системи передачі (ДП «НЕК «Укренерго»). Таким чином, **до 01 жовтня 2019 року джерело фінансування фактично буде відсутнє, як наслідок – відсутність коштів у постачальників універсальних послуг (далі – ПУП) на купівлю електричної енергії для потреб населення вже на наступний день після відкриття ринку та їх неспроможність забезпечувати постачання населенню.**

2. Для формування тарифу постачальника необхідно **внести зміни до Порядку формування цін на універсальні послуги.** Змінити формулу розрахунку середньої закупівельної ціни окремо для малих непобутових споживачів та окремо для побутових споживачів. Схвалення проєкту змін до Порядку – 18 червня 2019 року, **прийняття – 2 серпня 2019 року.**

Без внесення змін **ринкова ціна** електроенергії ПУП буде розрахована **некоректно**, що призведе до штучного завищення кінцевої ціни на електричну енергію для споживачів.

3. Згідно з постановою КМУ всі розрахунки та обсяги повинні здійснюватися відповідно до **Порядку, установленому НКРЕКП.**

Станом на сьогодні **повноваження НКРЕКП** щодо прийняття такого порядку **відсутні.**

Натомість, згідно із Законом України «Про ринок електричної енергії» ці **повноваження чітко визначені та належать до Кабінету Міністрів України: джерела фінансування та порядок визначення компенсації визначаються у рішенні Кабінету Міністрів України про покладання спеціальних обов'язків на учасників ринку (стаття 62, пункт 5).**

Наслідки застосування постанови КМУ:

1) постачальники універсальних послуг з метою забезпечення постачання електричної енергії побутовим споживачам закупають електричну енергію у НАЕК «Енергоатом» ~65%, ПрАТ «Укргідроенерго» ~5%, на вільному ринку ~30%:

- 1 кВт·год у НАЕК «Енергоатом» коштує **0,57 грн**;
- **постачальник продає населенню за середньозваженою ціною 1,03 грн**;
- **залишок становить 0,46 грн**;
- **для постачання 1 кВт·год необхідно сплатити за такі тарифи:**

<i>Тариф на передачу Оператору системи передачі</i>	<i>0,33 грн</i>
<i>Тариф на диспетчеризацію Оператору системи передачі</i>	<i>0,13 грн</i>
<i>Тариф на розподіл Оператору системи розподілу</i>	<i>0,47 грн</i>
<i>Тариф на постачання Постачальнику універсальної послуги</i>	<i>0,06 грн</i>
Всього	0,99 грн

У результаті такої транзакції у постачальника **не вистачає коштів** на сплату тарифів **0,53 грн** (0,46-0,99) за **кожен 1 кВт·год**. Загальна сума дефіциту коштів становить **12,5 млрд грн**;

2) результат такої самої транзакції, тільки з купівлею електроенергії у ПрАТ «Укргідроенерго» – різниця в **0,66 грн**, оскільки ціна 1 кВт·год у ПрАТ «Укргідроенерго» становить **0,7 грн**. Загальна сума дефіциту коштів - **1,3 млрд грн**.

3) результат купівлі на вільному ринку – різниця в **1,71 грн**, оскільки прогнозна ціна електроенергії на вільному ринку становить **1,75 грн**. Загальна сума дефіциту коштів – **18,6 млрд грн**.

Загальний обсяг коштів, яких не вистачатиме для покриття різниці в цінах, становить близько **32,5 млрд грн** на рік. У перерахунку на квартал (до 01 жовтня) – близько **8 млрд грн**.

4) купівля електроенергії у НАЕК «Енергоатом» та ПрАТ «Укргідроенерго» для споживачів у «Бурштинському острові» неможлива, мережі ОЕС України фізично не з'єднані з мережами у той геолокації:

Довідково:

Закарпатська область, 100%	1 115 млн кВт·год
Івано-Франківська область, 48%	490 млн кВт·год
Львівська область, 18%	317 млн кВт·год

Разом 1 922 млн кВт·год на рік.

Отже, єдина опція для постачальників цієї території – це купівля за ринковими цінами:

- **Купує на вільному ринку за ціною 1,75 грн**
- **Продає населенню за середньозваженою ціною 1,03 грн**
- **Тарифи 0,99 грн**

Результат транзакції – **транзакція неможлива**, оскільки у постачальника **фізично відсутні кошти** на купівлю електричної енергії для населення.

Без дієвого механізму грошового покриття різниці в цінах **постачання населенню за існуючими цінами неможливе**.

Критичні недоліки такої постанови були направлені до КМУ листами від 03.06.2019 № 5970/17.2.2/7-19 та від 04.06.2019 № 6027/17.2/7-19 та до Міністерства енергетики листом від 24.05.2019 № 5622/17.2/7-19:

1. Середньозважена ціна електроенергії зростає за рахунок додаткового доходу НАЕК «Енергоатом», розрахунково на **37 млрд грн.**
2. Надходження коштів до Оператора системи передачі (ОСП) пов'язане з оплатою електроенергії кінцевими споживачами, отже затримка в розрахунках навіть на **10% впливає на дефіцит коштів** ОСП для покриття витрат на закупівлю електроенергії для населення розрахунково на **1,8 млрд грн, що унеможливить закупівлю** постачальниками універсальних послуг електричної енергії для населення.
3. Запропонований підхід створює можливість для **зловживання** постачальниками універсальних послуг (можливість закупівлі електроенергії протягом доби **за цінами як для побутових** споживачів з подальшим постачанням цієї електроенергії за **ринковими цінами** для малих непобутових або інших споживачів). Механізму контролю не існує.
4. Документ не враховує відсутність фізичної можливості закупівлі електричної енергії на електронних аукціонах у НАЕК «Енергоатом» (АЕС) та ПрАТ «Укргідроенерго» (ГЕС) постачальниками універсальних послуг, що здійснюють діяльність на території «Бурштинського острова».
5. Фактично потребує наявності **двох площадок аукціонів** для різних учасників – спеціальні аукціони для АЕС, ГЕС, ОСП, Операторів системи розподілу, постачальників універсальних послуг у частині закупівлі електричної енергії для побутових споживачів та звичайні аукціони для всіх інших учасників ринку.
6. Врахування в тарифі на послуги диспетчерського (оперативно-технологічного) управління витрат, пов'язаних з виконанням спеціальних обов'язків потребує **щонайменше 4 місяці** (внесення змін до Порядку формування тарифу на послуги диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, затвердженого постановою НКРЕКП від 22.04.2019 № 586, та відповідний перегляд тарифу).
7. **Необхідно поширити** спеціальні обов'язки також на юридичних осіб, які є власниками (балансоутримувачами) майна, що використовується для компактного поселення внутрішньо переміщених осіб (містечок із збірних модулів, гуртожитків, оздоровчих таборів, будинків відпочинку, санаторіїв, пансіонатів, готелів тощо) у частині задоволення власних побутових потреб внутрішньо переміщених осіб та на релігійні організації в частині споживання електричної енергії на комунально-побутові потреби.
8. **У НКРЕКП відсутні повноваження** щодо затвердження Порядку розрахунку обсягів спеціальних обов'язків.

Пропозиції змін для можливості реалізації (постанови про ПСО та аукціони):

1. Продаж не менше **80 %** електроенергії, виробленої АЕС, за прямими договорами за фіксованою ціною.
2. Продаж не менше **50 %** електроенергії, виробленої ГЕС, за прямими договорами за фіксованою ціною.

Перший пріоритет купівлі мають ПУП (не більше ніж обсяг населення), оператор системи розподілу (ОСР) та Оператор системи передачі (ОСП). Залишковий обсяг продається всім бажаючим.

Зазначене дасть змогу:

- знизити додатковий прибуток АЕС та відповідно знизити навантаження на учасників ринку та середньозважену ціну електричної енергії;
- застосовувати однакові ціни на електронних аукціонах для всіх учасників незалежно від цілей постачання, що унеможливило потенційне зловживання на різниці в цінах;
- забезпечити отримання АЕС та ГЕС прогнозованого та стабільного грошового потоку.

3. Зобов'язати АЕС замовляти у ПУП та оплачувати **послугу із забезпечення доступності електричної енергії для побутових споживачів** (покриття залишкового ПСО):

- покриття залишкового обсягу ПСО, що утвориться за рахунок різниці між ринковою та фіксованою цінами на електричну енергію для населення;
- наявність коштів на покриття різниці в цінах з першого дня нового ринку, у тому числі вирішити проблему «Бурштинського острову», де грошове покриття різниці – єдиний варіант.
- відсутність залежності від «перегляду тарифу»;
- на відміну від ОСП не вплине на кінцеву ціну для споживачів.

4. Внести редакційні правки - більш детально висвітлити суть «послуги».

Прибрати посилання на «Порядок компенсації», оскільки у НКРЕКП відсутні повноваження для його розробки, а згідно із Законом України «Про ринок електричної енергії» ці повноваження належать до КМУ: *джерела фінансування та порядок визначення компенсації визначаються у рішенні Кабінету Міністрів України про покладання спеціальних обов'язків на учасників ринку* (стаття 62, пункт 5).